

Platon – *Obrona Sokratesa*

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Audiobook](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Platon, *Obrona Sokratesa*, [w:] tegoż, *Dialogi*, tłum. W. Witwicki, Gdańsk 2000, s. 112.
- Źródło: Platon, *Obrona Sokratesa*, [w:] tegoż, *Dialogi*, tłum. W. Witwicki, Gdańsk 2000, s. 111.
- Źródło: Platon, *Obrona Sokratesa*, [w:] tegoż, *Dialogi*, tłum. W. Witwicki, Gdańsk 2000, s. 117.
- Źródło: Platon, *Obrona Sokratesa*, [w:] tegoż, *Dialogi*, tłum. W. Witwicki, Gdańsk 2000, s. 112.
- Źródło: Platon, *Obrona Sokratesa*, [w:] tegoż, *Dialogi*, t. I, tłum. W. Witwicki, Kęty 2005.
- Źródło: Hannah Arendt, *Myślenie*, tłum. H. Buczyńska-Garewicz, Warszawa 2000.
- Źródło: Ksenofont, *Pisma sokratyczne*, tłum. L. Jachimowicz, Warszawa 1967, s. 4–5.

- Źródło: Diogenes Laertios, *Żywoty i poglądy słynnych filozofów*, tłum. I. Krońska, Warszawa 2004, s. 97.
- .

Platon – *Obrona Sokratesa*

Źródło: Jacques-Louis David, *Śmierć Sokratesa*, 1787, Wikimedia Commons, domena publiczna.

W 399 roku p.n.e. trzech obywateli Aten: Anytos, Meletos i Lykon, wniosło do sądu skargę na Sokratesa. Zarzuty kierowane przeciwko Filozofowi brzmiały, wedle świadectwa Diogenesa Laertiosa, następująco:

☹☹ **Diogenes Laertios**

Żywoty i poglądy słynnych filozofów

Sokrates jest winien nieuznawania bogów, których uznaje państwo i wprowadzania kultu jakichś nowych bóstw; jest też winien psucia młodzieży. Za co powinien ponieść karę śmierci. Proces odbywał się przed sądem złożonym z 500 obywateli Aten, który to sąd skazał Sokratesa na karę śmierci przez wypicie trucizny.

Źródło: Diogenes Laertios, *Żywoty i poglądy słynnych filozofów*, tłum. I. Krońska, Warszawa 2004, s. 97.

Sokrates nie należał do gorliwych wyznawców państwowej religii Aten, ale czy faktycznie sędziom chodziło wyłącznie o czystość jego wiary? Jaki był rzeczywisty sens procesu oraz wystąpienia Sokratesa przed sądem? Odpowiedź na to pytanie ma niebagatelne znaczenie dla rozumienia kształtowania się autonomii filozofii wobec form normujących życie społeczne – polityki, obyczaju, ideologii.

Twoje cele

- Zapoznasz się z podłożem konfliktu między Sokratesem i obywatelami Aten.
- Ocenisz faktyczne powody oraz słuszność oskarżenia Sokratesa przed sądem ateńskim.
- Dokonasz analizy sokratejskiego rozumienia mądrości i nauczania.

Przeczytaj

„Obrona Sokratesa”

Treść Platńskiego dialogu *Obrona Sokratesa* stanowią mowy, które Sokrates wygłosił w trakcie procesu. Filozof nie jest zaskoczony oskarżeniem.

⌋ Platon

Obrona Sokratesa

Bo na mnie wielu skarżyło przed wami od dawna i już od lat całych, a prawdy nic nie mówili.

Źródło: Platon, *Obrona Sokratesa*, [w:] tegoż, *Dialogi*, t. I, tłum. W. Witwicki, Kęty 2005.

Sokrates zdawał sobie sprawę, że nie u wszystkich cieszy się dobrą opinią. Wspomina też w tym kontekście Arystofanesa jako źródło oskarżeń.

⌋ Platon

Obrona Sokratesa

Boście przecież i sami coś takiego widzieli w komedii Arystofanesa, jak się tam taki Sokrates huśta, a mówi, że chodzi po powietrzu i mnóstwo innych głupstw wygaduje.

Źródło: Platon, *Obrona Sokratesa*, [w:] tegoż, *Dialogi*, t. I, tłum. W. Witwicki, Kęty 2005.

Co takiego czynił Sokrates, co powodowało niechęć obywateli Aten? Cóż niebezpiecznego mogło być w chodzeniu po rynku ateńskim i wciąganiu ludzi w prywatne rozmowy lub w dysputach w trakcie całonocnych sympozjonów?

Źródło: Leo von Klenze, *Akropolis*, 1846, Wikimedia Commons, domena publiczna.

Niczego ja nie czyniłem, twierdził Sokrates, tylko szukałem mądrości u ludzi:

⌋ Platon

Obrona Sokratesa

Ja jeszcze i dziś chodzę i szukam tego, i myszkuję, jak bóg nakazuje, i między mieszczanami naszymi, i między obcymi, jeżeli mi się który mądry wydaje, a jak mi się który mądry wydaje, to zaraz bogu pomagam i dowodzę takiemu, że nie jest mądry (...). A oprócz tego chodzą za mną młodzi ludzie, którzy najwięcej mają wolnego czasu, synowie co najbogatszych obywateli; nikt im chodzić nie każe, ale oni lubią słuchać, jak się to ludzi bada, a nieraz mnie naśladowują na własną rękę i próbują takich badań na innych.

Źródło: Platon, *Obrona Sokratesa*, [w:] tegoż, *Dialogi*, tłum. W. Witwicki, Gdańsk 2000, s. 112.

Sokrates zdaje sobie jednak sprawę z tego, że zachowuje się odmiennie, niż to powszechnie przyjęte:

⌋ Platon

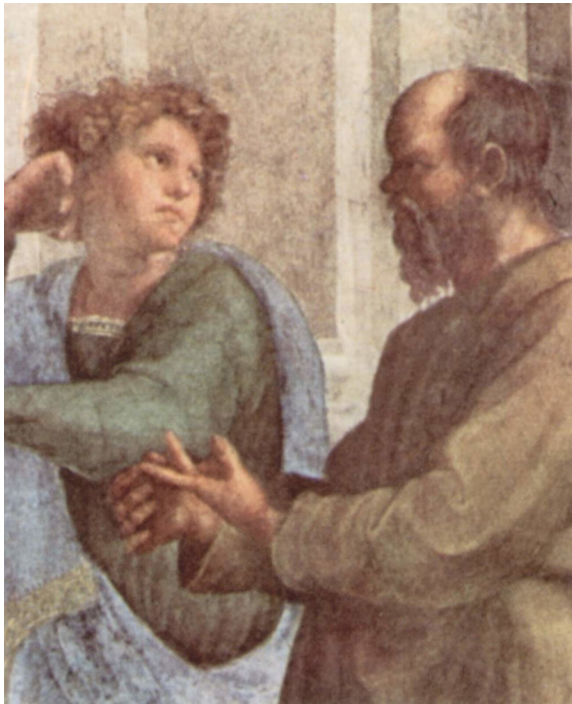
Obrona Sokratesa

Więc może mi ktoś z was wpadnie w słowo i zapyta: „Sokratesie, a twoja robota jaka właściwie? Skądże się wzięły te potwarze na ciebie? Już też z pewnością, gdybyś się nie był, niby to, bawił w żadne nadzwyczajności, a żył jak każdy inny, nie byłiby cię ludzie tak osławili ani obgadali, skoro twoje zajęcia niczym nie odbijały od wszystkich innych ludzi.

Źródło: Platon, *Obrona Sokratesa*, [w:] tegoż, *Dialogi*, tłum. W. Witwicki, Gdańsk 2000, s. 111.

Być może owa odmienność przyniosła Sokratesowi niechęć wielu obywateli Aten i w końcu śmierć? Przyjrzyjmy się jej w aspekcie etycznym i politycznym.

Aspekt etyczny sokratyzmu to troska o duszę prowadząca do uzyskania moralnej podmiotowości, czyli zdolności do kierowania się racjami autonomicznego rozumu. Takich racji nie można nauczyć, dlatego Sokrates nie był nauczycielem w sensie **sofistycznym**, nie przekazywał wiedzy. Uczył myślenia jako sztuki dochodzenia do przekonań, ale nie obiecywał niczego oprócz uświadomienia

Sokrates wyliczający argumenty, fragment *Szkoły Ateńskiej* Rafała, 1509-1510.

Wspomniana odmienność Sokratesa polegała na tym, że stawiał on pytanie i prowokował do myślenia tam, gdzie inni widzieli jedynie odpowiedź w oczywisty sposób uzasadnioną obyczajem, myślowym nawykiem bądź interesem. Właśnie to rodziło konflikt między Sokratesem a niektórymi obywatelami Aten.

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

głosiły, że poglądy większości są *ex definitione* prawdziwe, lub że obywatel powinien bezwarunkowo akceptować zasady obowiązujące w polis. W przekonaniu części ateńczyków mogło to sprzyjać podważaniu spoistości ówczesnej demokracji ateńskiej. Faktycznie więc w zarzutach bezbożności lub demoralizowania młodzieży nie chodziło o kształt prywatnego życia Sokratesa, tylko o wpływ, jaki jego postawa mogła mieć na innych obywateli i całość polis.

Nie oznacza to, że Sokrates był zwolennikiem poprzedniego ustroju ateńskiego, oligarchii, lub jakiegokolwiek innego. Z punktu widzenia Sokratesa posiadanie władzy nie miało nic wspólnego z posiadaniem prawdy, zaś filozofowanie było potwierdzaniem wolności człowieka wobec jakichkolwiek autorytetów, także politycznych. Nie wykluczało to pozytywnego znaczenia, jakie miała aktywność Sokratesa także dla tych, którzy chcieli zajmować się polityką. Etyczny i polityczny aspekt działalności Sokratesa zbiegają się w tym, że szukanie mądrości sprzyja tak dobru poszczególnych obywateli, jak i dobru państwa:

☞ Platon

Obrona Sokratesa

niewiedzy i trwania w myśleniu. Myślenie ma jednak to do siebie, że może być destrukcyjne dla przekonań i ocen, do posiadania których jesteśmy przyzwyczajeni.

Aspekt polityczny ujawnił się, gdy obywatele, którym odmienność Sokratesa nie przypadła do gustu, okazali się mieć władzę sądenia i karania w imieniu polis i jej założeń ustrojowych (ówczesny ateński sąd składał się z losowo wybieranych obywateli). Sokratejskie mowy pokazują napięcie między postawą filozofa, który broni autonomii myślenia i niezależności prawdy, a interesami klasy politycznej broniącej podstaw politycznego ładu. Aktywność Sokratesa nie miała oczywiście bezpośrednio politycznego charakteru. Nabierała sensu politycznego dlatego, że sygnalizowała obecność w społeczności polis kogoś, dla kogo nie istniały przekonania wyjęte spod władzy krytycznego namysłu. Na przykład te, które

A mnie się zdaje, że wy w ogóle nie macie w państwie nic cenniejszego niż ta moja służba boża. Bo przecież ja nic innego nie robię, tylko chodzę i namawiam młodych spośród was i starych, żeby się ani o ciało, ani o pieniądze nie troszczył jeden z drugim przede wszystkim, ani tak bardzo jak o duszę aby była jak najlepsza: i mówię im, że nie z pieniędzy dzielność rośnie, ale z dzielności pieniądze i wszelkie inne dobra ludzkie i prywatne, i publiczne.

Źródło: Platon, *Obrona Sokratesa*, [w:] tegoż, *Dialogi*, tłum. W. Witwicki, Gdańsk 2000, s. 117.

Dlatego też Platon napisał, mając na uwadze Sokratesa, że prawdziwy polityk powinien dbać o dusze.

Słownik

ex definitione

(łac.) na mocy definicji, z założenia

sofiści

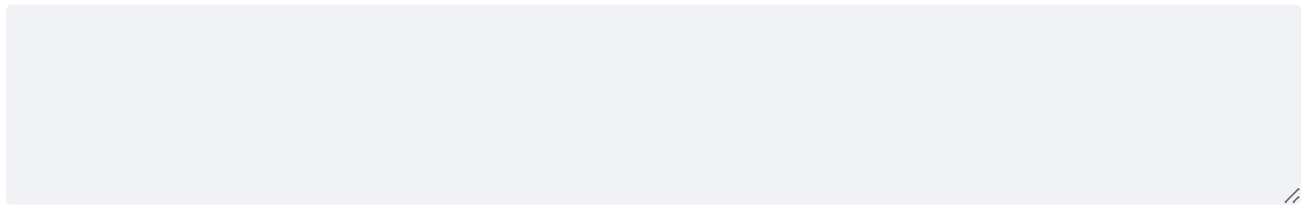
w Grecji V i IV wieku p. n. e. nauczyciele i wychowawcy, którzy nauczali i przygotowywali adeptów do życia publicznego, często pobierając wynagrodzenie; od sofisty oczekiwano nauczania konkretnej wiedzy oraz umiejętności

Audiobook

Polecenie 1

Wysłuchaj fragmentu *Obrony Sokratesa*, śledząc jednocześnie tekst pisany. Napisz krótki tekst wyjaśniający sens wyroczni Pytii, w szczególności rozumienie mądrości w niej zawarte.

Obrona Sokratesa

Znacie pewnie Chajrefonta. To mój znajomy bliski od dziecięcych lat i mnóstwo z was, z ludu, dobrze go znało. On wtedy razem poszedł na to wygnanie i wrócił razem z wami. I dobrze wiecie, jaki był Chajrefon; jaki gorączka, do czego się tylko wziął. I tak raz nawet, jak do Delfów przyszedł, odważył się o to pytać wyroczni i, jak powiadam – nie róbcie hałasu, obywatele! – zapytał tedy wprost, czyby istniał ktoś mądrzejszy ode mnie. No i Pytia odpowiedziała, że nikt nie jest mądrzejszy. I to wam ten tutaj brat jego poświadczy, bo tamten już umarł. Zważcie tedy, dlaczego to mówię, chcę wam pokazać, skąd się wzięła potwarz. Bo ja, kiedym to usłyszał, zacząłem sobie w duchu myśleć tak: Co też to bóg mówi? Cóż ma znaczyć ta zagadka? Bo ja, doprawdy, ani się do wielkiej, ani do małej mądrości nie poczuwam. Więc cóż on właściwie mówi, kiedy powiada, że ja najmądrzejszy? Przecież chyba nie kłamie. To mu się nie godzi. I długi czas nie wiedziałem, co to miało znaczyć, a potem powoli, powoli zacząłem tego dochodzić tak mniej więcej: Poszedłem do kogoś z tych, którzy uchodzą za mądrych, aby jeśli gdzie, to tam przekonać wyrocznię, że się myli, i wykazać jej, że ten oto tu jest mądrzejszy ode mnie, a tyś powiedziała, że ja. Więc kiedy się tak w nim rozglądam – nazwiska wymieniać nie mam potrzeby: to był ktoś spośród polityków, który na mnie takie jakieś z bliska zrobił wrażenie, obywatele – otóż kiedym tak z nim rozmawiał, zaczęło mi się zdawać, że ten obywatel wydaje się mądrym wielu innym ludziom, a najwięcej sobie samemu, a jest? Nie! A potem próbowałem mu wykazać, że się tylko uważa za

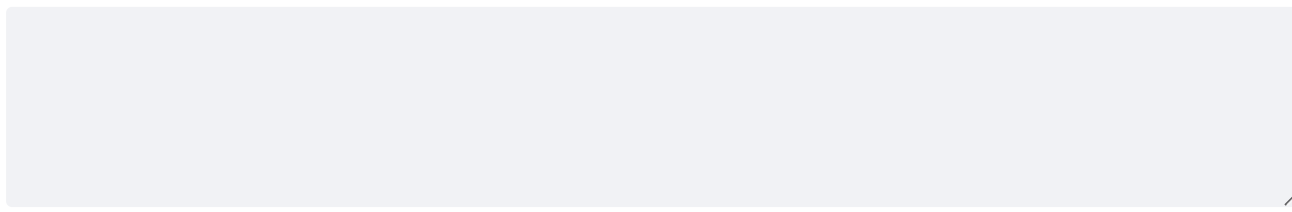
mądrzego, a nie jest nim naprawdę. No i stąd mnie znienawidził i on, i wielu z tych, co przy tym byli. Wróciwszy do domu zacząłem miarkować, że od tego człowieka jednak jestem mądrzejszy. Bo z nas dwóch żaden, zdaje się, nie wie o tym, co piękne i dobre, ale jemu się zdaje, że coś wie, choć nic nie wie, a ja, jak nic nie wiem, tak mi się nawet i nie zdaje. Więc może o tę właśnie odrobinę jestem od niego mądrzejszy, że jak czego nie wiem, to i nie myślę, że wiem. Stamtąd poszedłem do innego, który się wydawał mądrzejszy niż tamten, i znowu takie samo odniosłem wrażenie. Tu znowu mnie ten ktoś znienawidził i wielu innych ludzi. Więc potem tom już po kolei dalej chodził, choć wiedziałem, i bardzo mnie to martwiło i niepokoiło, że mnie zaczynają nienawidzić, a jednak mi się koniecznym wydawało to, co bóg powiedział, stawiać nade wszystko.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Polecenie 2

Wyjaśnij sens słów Sokratesa: *Bo ja, doprawdy, ani się do wielkiej, ani do małej mądrości nie poczuwam.*

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Rozwiąż krzyżówkę.

1. Ustrój Aten z czasów procesu Sokratesa.
2. Najślawniejszy uczeń Sokratesa.
3. Zapytał wyrocznie o mądrość Sokratesa.
4. Jeden z oskarżycieli Sokratesa.
5. Kapłanka w Delfach, która orzekła o mądrości Sokratesa.

1											
2											
3											
4											
5											

Ćwiczenie 2

Które z poniższych zarzutów były zawarte w oskarżeniu Sokratesa?

- nieuznawanie bogów, których uznaje państwo
- ateizm
- deprawacja młodzieży
- dążenie do zmiany ustroju Aten

Ćwiczenie 3

Zaznacz zdania prawdziwe.

	Prawda	Fałsz
Treścią dialogu <i>Obrona Sokratesa</i> jest mowa obrońcy Sokratesa przed sądem ateńskim.	☐	☐
Sokrates nie opowiadał się wprost w kwestiach ustroju politycznego Aten.	☐	☐
Sokrates został uznany przez Pytię za najmądrzejszego z ludzi.	☐	☐
Niechęć obywateli Aten do Sokratesa wynikała z jego działalności politycznej.	☐	☐

Ćwiczenie 4

Z czym wiązała się mądrość Sokratesa?

- Z wiedzą o polityce.
- Z wiedzą o pięknie i dobru.
- Z wiedzą o niewiedzy.
- Z przyjęciem poglądu powszechnie uznanego.

Ćwiczenie 5

1. Zapoznaj się z poniższym fragmentem Obrony Sokratesa.
2. Wyjaśnij w krótkim tekście, co chce nam powiedzieć Sokrates o mądrości ludzi.
Jaką radę nam przekazuje?

” Platon

Obrona Sokratesa

Trzeba było iść dalej, dojść, co ma znaczyć wyrocznia, iść do wszystkich, którzy wyglądali na to, że coś wiedzą. I dalipies, obywatele - bo przed wami potrzeba prawdę mówić - ja, doprawdy, odniosłem takie jakieś wrażenie: ci, którzy mieli najlepszą opinię, wydali mi się bodajże największymi nędzaczami, kiedym tak za wolą boską robił poszukiwania, a inni, lichsi z pozoru, byli znacznie przyzwoitsi, naprawdę, co do porządku w głowie.

Źródło: Platon, *Obrona Sokratesa*, [w:] tegoż, *Dialogi*, tłum. W. Witwicki, Gdańsk 2000, s. 112.

Ćwiczenie 6

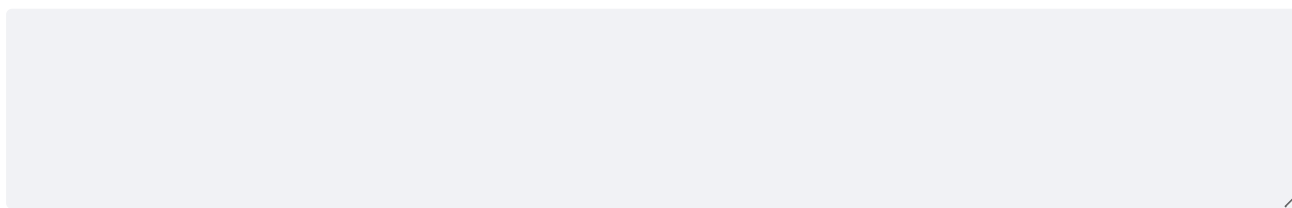
Jaka cecha charakteru właściwa jest człowiekowi, o którym Sokrates pisze w następujący sposób:

” Platon

Obrona Sokratesa

Więc kiedy się tak w nim rozglądam – nazwiska wymieniać nie mam potrzeby: to był ktoś spośród polityków, który na mnie takie jakieś z bliska zrobił wrażenie, obywatele – otóż kiedym tak z nim rozmawiał, zaczęło mi się zdawać, że ten obywatel wydaje się mądrym wielu innym ludziom, a najwięcej sobie samemu, a jest? Nie!

Źródło: Platon, *Obrona Sokratesa*, [w:] tegoż, *Dialogi*, tłum. W. Witwicki, Gdańsk 2000, s. 117.

Ćwiczenie 7

Drugim obok Platońskiego dialogu źródłem wiedzy o procesie Sokratesa jest utwór Ksenofonta *Apologia (obrona) Sokratesa*. Przeczytaj fragmenty obu utworów, w których autorzy odmiennie przedstawiają postawę Sokratesa wobec przewidywanego wyroku śmierci. Opisz różnice tkwiące w tych przedstawieniach i oceń ze swojego punktu widzenia.

” Platon

Obrona Sokratesa

Gdzie człowiek raz stanie do szeregu, bo to uważał za najlepsze, albo gdzie go zwierzchnik postawi, tam trzeba, sądzę, trwać mimo niebezpieczeństwa; zgoła nie biorąc w rachubę ani śmierci, ani niczego innego oprócz hańby (...). Bo obawiać się śmierci, obywatele, to nic innego nie jest jak tylko mieć się za mądrego, choć się nim nie jest. Bo to znaczy myśleć, że się wie to, czego człowiek nie wie. Bo przecież o śmierci żaden człowiek nie wie, czy czasem nie jest dla nas największym ze wszystkich dobrem, a tak się jej ludzie boją, jakby dobrze wiedzieli, że jest największym złem. A czyż to nie jest głupota, i to ta najpaskudniejsza: myśleć, że się wie to, czego człowiek nie wie? (...) Więc gdybyście mi na to powiedzieli: Sokratesie, my teraz nie posłuchamy Anytosa, tylko cię uwolnimy, pod tym jednakże warunkiem, abyś się nigdy więcej takimi poszukiwaniami nie bawił ani nie filozofował dalej, a jeśli cię znowu na tej robocie schwytano, to zginiesz – jeśli byście mnie, jak mówię, pod tymi a warunkami puścić mieli, tobym wam powiedział, że ja was, obywatele, kocham całym sercem, ale posłucham boga raczej aniżeli was i póki mi tchu starczy, póki sił, bezwarunkowo nie przestanę filozofować i was pobudzać, i pokazywać drogę każdemu, kogo tylko spotkam (...).

Źródło: Platon, *Obrona Sokratesa*, [w:] tegoż, *Dialogi*, tłum. W. Witwicki, Gdańsk 2000, s. 117.

Ksenofont

” Pisma sokratyczne

- Już dwa razy zabierałem się do przygotowania obrony, ale nie pozwolił mi na to głos boży.
- Dziwne opowiadasz historie – zdumiał się Hermogenes.
- To są dla ciebie dziwne historie – odparł Sokrates – że nawet sam bóg uznaje, iż lepiej jest dla mnie, abym już umarł? Aż do chwili obecnej nikomu nie przyznałbym, że lepiej przeżył życie ode mnie. Sprawia mi bowiem największą przyjemność świadomość, że przez całe życie postępowałem sprawiedliwie i bogobojnie. Na podstawie takiego świadectwa sumienia zawsze miałem dla siebie szacunek i zdawałem sobie zarazem sprawę, że ludzie z mego otoczenia mają o mnie to samo mniemanie. Obecnie jednak, jeżeli będę jeszcze żył dłużej, będę musiał doznawać na sobie skutków starości, to znaczy, będę coraz słabiej widział, gorzej słyszał, trudniej się uczył, łatwiej zapominał to, czego się nauczyłem. Jeżeli więc stwierdzam, że z każdym dniem coraz bardziej staję się niedołęzny, jeżeli sam sobie wnet zacznę przyganiać, jak mógłbym powiedzieć, że chciałbym żyć dłużej? (...) Widzę, mówił, że słusznie bogowie przeciwstawiali się moim próbom opracowania obrony wtedy, kiedy mi się zdawało, że wszelkimi sposobami należy szukać ratunku i uniknąć wyroku skazującego (...). A jeśli przez swoją szczerość narażę się sędziom, wolę raczej zginąć, niż jak niewolnik zebrać o przedłużenie mi życia i w rezultacie uzyskać życie stokroć gorsze od śmierci.

Źródło: Ksenofont, *Pisma sokratyczne*, tłum. L. Jachimowicz, Warszawa 1967, s. 4-5.

Ćwiczenie 8

1. Na podstawie źródeł znalezionych samodzielnie odpowiedz na pytanie: Co oznacza nazwanie Sokratesa przez siebie samym gzem, drętwą i akuszerką?
2. Na podstawie odpowiedzi na pytanie 1, poniższego tekstu H. Arendt oraz materiału lekcji wyjaśnij, jakie miała znaczenie dla obywateli Aten działalność Sokratesa. W wyjaśnieniu użyj metafor: giez, drętwa, akuszerka.

” Hannah Arendt

Myślenie

Sokrates, giez, akuszerka, drętwa, nie jest filozofem (nie naucza niczego i nie ma czego nauczać), nie jest sofistą, gdyż nie pretenduje do czynienia ludzi mądrymi. On tylko im ukazuje, że nie są mądrzy, że nikt nie jest mądry, „pogoń” ich tak zajmuje, że nie mają czasu ani na sprawy prywatne, ani na publiczne. A chociaż broni się zdecydowanie przeciw oskarżeniu o demoralizowanie młodych, to jednak też nie twierdzi, że ich doskonalili moralnie.

Źródło: Hannah Arendt, *Myślenie*, tłum. H. Buczyńska-Garewicz, Warszawa 2000.

Co oznacza nazwanie Sokratesa przez siebie samego gzem, drętwą i akuszerką?

Jakie znaczenie dla obywateli Aten miała działalność Sokratesa?

Dla nauczyciela

Autor: Ewa Orlewicz

Przedmiot: Filozofia

Temat: Platon – *Obrona Sokratesa*

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

V. Filozofia Sokratesa jako początki filozofii człowieka i etyki. Uczeń:

- 1) charakteryzuje filozofię Sokratesa w kontekście jego życia i postawy moralnej;
- 2) objaśnia koncepcję uprawiania filozofii poprzez autorefleksję lub samoświadomość (hasło „poznaj samego siebie”);
- 4) dyskutuje na temat „dlaczego ludzie postępują źle?”, przedstawiając tezę intelektualizmu etycznego oraz argumenty za i przeciw niemu.

VI. Filozofia Platona jako paradygmat metafizyki antynaturalistycznej. Uczeń:

- 3) krytycznie rekonstruuje platoński argument na rzecz nieśmiertelności duszy z jej podobieństwa do wiecznych idei (Fedon, 78 d – 80 b);
- 4) porównuje platońską i biblijną koncepcję początku świata: Timajos (28 b – 30 c) a Biblia (Rdz 1, 1 – 2, 3).

Lektura obowiązkowa

- 1) Platon, *Obrona Sokratesa* lub *Kriton* (w związku z działem V–VII treści nauczania);

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji.

Cele lekcji (językiem ucznia):

- Zapoznasz się z podłożem konfliktu między Sokratesem i obywatelami Aten.
- Ocenisz faktyczne powody oraz słuszność oskarżenia Sokratesa przed sądem ateńskim.
- Dokonasz analizy sokratejskiego rozumienia mądrości i nauczania.

Cele operacyjne. Uczeń:

- dostrzeże w poglądach filozofów paradygmaty myślowe, które są obecne w kulturze na przestrzeni wieków;
- identyfikuje różne problemy, stanowiska i nurty filozoficzne na przykładach pytań i twierdzeń filozofów;
- identyfikuje różne problemy etyczne, rozważa je z punktu widzenia różnych stanowisk i nurtów filozoficznych na własnych przykładach;
- rozwija krytyczne myślenie i sprawności logiczne poprzez analizę wybranych pytań i argumentów filozoficznych.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- ćwiczeń przedmiotowych;
- z użyciem komputera;
- debata;
- rozmowa kierowana.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. Na tydzień przed planowaną lekcją nauczyciel udostępnia uczniom e-materiał „Platon – *Obrona Sokratesa*”. Prosi uczniów, by zapoznali się z treścią sekcji „Przeczytaj” oraz przygotowali argumenty w dyskusji na temat: *Sokrates przed sądem ateńskim – czy oskarżony jest winny?* Uczniowie powinni skorzystać przede wszystkim z tekstu źródłowego *Obrona Sokratesa*. Dobrze byłoby już wtedy podzielić klasę na dwa zespoły (oskarżycieli i obrońców), tak aby uczniowie szukali argumentów już w wybranym kontekście. Można wybrać jednego ucznia, który będzie grał rolę Sokratesa, ale nie jest to konieczne. Jeśli zdecydujemy się na taką rolę, „Sokrates” również powinien przygotować się do „rozprawy sądowej”.

Faza wprowadzająca:

1. Nauczyciel loguje się na platformie i wyświetla na tablicy temat i cele lekcji. Prosi uczniów, by na podstawie wiadomości zdobytych przed lekcją zaproponowali kryteria sukcesu.
2. **Rozmowa kierowana.** Nauczyciel wprowadza uczniów w temat lekcji, odwołując się do ich wiedzy historycznej oraz treści e-materiału. Następnie wspólnie z podopiecznymi przygotowuje układ sali do debaty nad winą Sokratesa. Konieczne jest również ustalenie zasad zabierania głosu (np. czas przeznaczony na jedną wypowiedź, kolejność wypowiadania się, używanie argumentów, podsumowanie dyskusji).

Faza realizacyjna:

1. **Debata.** Na debatę powinno się przeznaczyć co najmniej 15 minut. Dobrze jest wyznaczyć moderatora, który będzie czuwał nad jej przebiegiem i przestrzeganiem wcześniej ustalonych zasad. Po debacie chętny lub wybrany uczeń powinien podsumować argumenty stron. Jeśli debata miała charakter rozprawy sądowej i uczestniczył w niej uczeń odgrywający rolę Sokratesa, powinien on również podsumować to wydarzenie ze swojego punktu widzenia. Nauczyciel powinien wskazać mocne strony uczniów oraz ewentualne kwestie do poprawy w przyszłości.
2. **Praca z multimedium.** Nauczyciel wyświetla na tablicy interaktywnej lub za pomocą rzutnika multimedium w sekcji „Audiobook”. Uczniowie odczytują polecenie: *Wysłuchaj fragmentu Obrony Sokratesa, śledząc jednocześnie tekst pisany. Napisz krótki tekst wyjaśniający sens wyroczni Pytii, w szczególności rozumienie mądrości w niej zawarte.* i wykonują je w parach. Następnie dzielą się swoimi odpowiedziami na forum klasy.
3. **Ćwiczenia przedmiotowe.** Nauczyciel wyświetla treść ćwiczenia nr 2, 3 i 4. Uczniowie rozwiązują je indywidualnie, a następnie omawiają odpowiedzi na forum klasy.

Faza podsumowująca:

1. Nauczyciel ponownie wyświetla na tablicy temat lekcji zawarty w sekcji „Wprowadzenie” i inicjuje krótką rozmowę na temat kryteriów sukcesu. Czego się uczniowie nauczyli?

2. Wszyscy uczniowie podsumowują zajęcia, zwracając uwagę na nabyte umiejętności.

Praca domowa:

1. Uczniowie wykonują ćwiczenia od 5 do 8 w sekcji „Sprawdź się”.

Materiały pomocnicze:

- Baer U., *Gry dyskusyjne*, Lublin 2000.
- Filonik J., *Ateńskie procesy o bezbożność do 399 r. p.n.e. – próba analizy*, w: „Meander”, 2014.
- Krokiewicz A., *Zarys filozofii greckiej*, Warszawa 2000.
- Ksenofont, *Obrona Sokratesa*, Warszawa 2019.
- Tatarkiewicz W., *Historia filozofii*, tom 1, Warszawa 2005.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

- Nauczyciel może wykorzystać medium w sekcji „Audiobook” do podsumowania lekcji.